

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора філологічних наук,
професора Єсипенко Надії Григорівни
про дисертацію Цимбалова Віктора Сергійовича
«МЕДИЧНА ЛЕКСИКА В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ
КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
035 Філологія галузі знань 03 Гуманітарні науки

Рецензовану дисертацію **Цимбалова Віктора Сергійовича** присвячено актуальній проблематиці – медичній лексиці в сучасній англійській мові, висвітленої крізь призму етимологічного, словотвірного й функційного аналізу. Теоретичні положення розгляду цієї теми сформульовано в межах термінознавства. Основну увагу в дисертації зосереджено на синхронічному підході до аналізу медичної лексики у сучасній англійській мові кінця ХХ-початку ХХІ ст. з акцентом на словотвірних характеристиках лексем медичної сфери, на висвітленні становлення та еволюції англійської медичної термінології в контексті розвитку медичної науки та міжмовних контактів і на зіставленні англомовної медичної терміносистеми з терміносистемами інших мов.

Новизна результатів дисертації полягає в тому, що в роботі вивчення англійської медичної лексики здійснюється на перетині історії (історія медицина та історії англійської мови, вплив індоєвропейської мови на формування низки медичних термінів у різних мовах), філософії (сприйняття сучасного життя і його вплив на творення медичних неологізмів), лінгвістики (граматичний, семантичний й словотвірний аспекти медичної лексики); вперше запропоновані авторські термінові стратегії утворення неологізмів.

Теоретичне значення дослідження полягає в поглибленні та систематизації наукових уявлень про закономірності формування, розвитку та функціонування медичної лексики англійської мови кінця ХХ – початку ХХІ століття. Отримані результати розширюють теоретичні положення сучасного

термінознавства щодо динаміки галузевих терміносистем у період інтенсивного науково-технічного й соціокультурного розвитку.

Практична цінність дослідження полягає в змозі використання матеріалів дисертації в системі медичної та лінгвістичної освіти, зокрема в навчальних та навчально-методичних матеріалах, а також у практиці укладання та вдосконалення англомовних та англо-українських медичних словників, глосаріїв і термінологійних баз даних, передусім у частині опису неологічної медичної лексики. Отримані висновки можуть слугувати методичним підґрунтям для подальших емпіричних досліджень галузевої термінології та для розроблення рекомендацій щодо унормування та стандартизації сучасної англомовної медичної терміносистеми.

Варто зазначити, що наукову цінність дослідження ми вбачаємо в спробі автора пояснити зв'язок найчастіше вживаних лексем англійської мови зі списку Морріса Сводеша з медичною термінологією, що свідчить про значущість медичної лексики у житті людей. Етимологічний аналіз медичної лексики дозволив дисертанту описати пласт автохтонної германської лексики, грецькі, грецько-латинські, латинські, французькі запозичення, а також лексеми скандинавського, індійського, іспанського й китайського походження в англійській лексиці сучасної медицини. Неможливо оминати увагою сміливу новаторську спробу автора дисертації розробити механізм творення медичних неологізмів підгалузі психології і психіатрії, що є «позитивно орієнтованими мовними структурами, які сприяють концентрації на бажаних поведінкових моделях» (с.215).

До заслуг дисертаційної роботи слід віднести струнку композиційну побудову та збалансовану структуру, що дозволяє слідкувати за розвитком концепції дослідження. У роботі спостерігаємо послідовне представлення усіх таксонів дослідження (термінологія медицини, термін, фахова слово, етимологічний аспект, морфологічні особливості термінів, лексико-семантичні особливості термінів, психологічна підсистема медичної царини,

авторські неологізми, оптимістично-позитивний підхід) у двох блоках: теоретичному (розділі 1) та дослідницькому (2, 3 і 4 розділи).

Дисертація складається зі вступу, 4 розділів, висновків, списку літератури. Загальний обсяг дисертації 245 сторінок.

У *вступі* окреслено тему, розкрито її актуальність, задекларовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, констатовано методи дослідження, представлено теоретичні й практичне значення отриманих результатів наукового пошуку, визначено наукову новизну, також сформульовано положення, що винесені на захист, зазначено апробацію результатів дисертаційного дослідження та публікації автора.

У *першому розділі* «*Теоретико-методологічні засади дослідження медичної лексики в англійській мові кінця ХХ-початку ХХІ століття*» узагальнено теоретичне підґрунтя дослідження медичної лексики, встановлено низку ключових положень про її структурну організацію та функціонування як відносно замкненої лексичної системи. Особливу увагу приділено розмежуванню загальноживованої та фахової лексики. Проаналізовано й узагальнено наукові підходи вітчизняних і зарубіжних дослідників до проблем термінології, зокрема медичної.

Другий розділ «*Шляхи формування та розвитку медичної лексики в англійській мові*» дисертаційної роботи містить комплексний етимологічний аналіз медичної лексики англійської мови з урахуванням історичних етапів її формування та розвитку. Визначено основні джерела походження англійських медичних лексем. Обґрунтовано значущість спільного індоєвропейського походження значної частини медичних термінів для їх глибшого розуміння.

У *третьому розділі* «*Морфологічні та лексико-семантичні особливості медичної англійської лексики*» дисертації проаналізовано англійську медичну лексику в морфологічному та семантичному аспектах. Розглянуто словотвірну структуру медичних лексем (однослівних термінів і термінів-словосполучень). Окреслено функційне навантаження кореня та афіксів у процесі семантичного вираження і термінотворення, а також визначено

частиномовну належність медичних термінів. Окрему увагу приділено виявленню і опису синонімічних та антонімічних зв'язків у межах медичної термінології.

Четвертий розділ «Практичний аспект функціонування англомовної медичної лексики у психологічному контексті» дослідження присвячено висвітленню процесів неологізації в сучасній англомовній медичній термінології з урахуванням прагматичних і соціолінгвістичних чинників. Репрезентовано авторські неологізми, розроблені для психологічної підсистеми медичної царини. Запропоновано авторський підхід до творення нових медичних лексем у морфологічному та лексико-семантичному аспектах.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям мовознавчих досліджень галузі термінознавства. Усіх формальних вимог щодо оформлення та обсягу у роботі дотримано.

Наукові результати дисертації висвітлені в 12 одноосібних публікаціях: 4 з яких – надруковані у фахових виданнях України, 1 публікацію вміщено в періодичному науковому виданні держави, яка входить до ЄС, 7 наукових розвідок – матеріалів та тез доповідей, представлених на всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях, а також 1 – у співавторстві з науковим керівником. Таким чином, наукові результати описані в дисертаційній роботі повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

Окремі положення дисертації спонукають до дискусії, а деякі аспекти потребують уточнень:

1. На сторінках дисертації натрапляємо на термін «медичне мовлення» (с.87, 108, 164, 172, 196). Як тлумачить автор цей термін? Чи вбачає автор відмінність між фаховою мовою і фаховим мовленням? У вступі дисертації задекларовано використання ономасіологічного методу для визначення функціонування термінів у фаховому медичному мовленні (с.23). Що слугувало джерельною базою для вивчення функціонування термінів у медичному мовленні?

2. Варто було чіткіше описати методологію дослідження із зазначенням підходів до вивчення медичної лексики у рецензованій праці, емпіричних методів, покрокового алгоритму дослідження, засобів для збору даних. Відчувається, що кількісний метод дещо обмежено використовувався дисертантом, адже бракує об'єктивних кількісних чи статистичних даних для підтвердження умовиводів, на кшталт, «запозичення в медичній лексиці *здебільшого* стосуються іменників» (с.87), «англійська медична термінологія містить *значно більше* латинських елементів, ніж французьких» (с.99), «такі суфікси *здебільшого* походять з латини та грецької мов» (с.134) і т.д.
3. Доволі аргументовано, на наш погляд, у тексті дисертації запропоновано для використання у дослідженні терміни «загальноновживане слово», «фахове слово», медичне слово» (с.55), проте варто було б зазначити критерії за якими певна лексема трактується як фахове слово або медичне слово.
У третьому розділі дисертації фіксуємо використання зазначених понять у побудові трьох структурних моделей медичних термінів, утворених за патерном «*прикметник + іменник*»: загальноновживане+фахове слово; загальноновживане+медичне слово; медичне+загальноновживане (с.171). Було б цікаво, яка структурна модель переважала і в якій підгалузі медичної сфери? Чи виявлено дисертантом зазначені структурні моделі для інших патернів термінів-словосполучень, наприклад, для патерну іменник+іменник?
4. Непересічним є висновок дисертанта про проникнення іспанських термінів у сферу первинної медичної допомоги в американському варіанті англійської мови (с.108). Тут дослідник вказує на умови проникнення загальноновживаних іспанських слів у царину англійської медичної лексики, проте, на жаль, не зазначає, що слугувало джерельною базою для висновків про американський варіант англійської мови? Чи зафіксовані загальноновживані іспанські слова як

терміни медичної сфери у лексикографічних джерелах, на основі яких задекларовано проведення цього дослідження?

5. Новаторським у дисертації є підхід до утворення авторських неологізмів у галузях психології й психіатрії, описаний на сторінках четвертого розділу праці. Не заперечуючи вагомий внесок дисертанта в лексикологію та термінознавство англійської мови, зазначаємо відсутність вказівки на словотвірний спосіб утворень неологізмів.

Чіткішого аргументування й представлення потребують обрані галузі медичної психології, у межах яких формувалися неологізми, наприклад, нейропсихологія, психотерапія, психопрофілактика, психогігієна та ін., адже у списку термінів натрапляємо на тематично різнопланові лексеми: *hiwerdesire* – «віра побудувати родину», *antowater* – «контрастний душ», *boonduildup* – «перенаправлення гніву та агресивної енергії в конструктивну, мирне та творчо-спрямоване русло» та ін (с.207-208). Можливо, групування запропонованих неологізмів буде перспективою подальших наукових розвідок дисертанта.

6. Вартим уважнішого трактування є авторське визначення терміну як «слова, що функціонує в межах обмеженого простору та є унікальною одиницею, здатною формувати *власне лексико-семантичне поле*» (с.35), адже узагальнюючи вчення Л. Вайстбергера та Й. Тріра, під лексико-семантичним полем розуміють сукупність парадигматично пов'язаних лексичних одиниць, які об'єднані спільністю змісту і відображають поняттєву, предметну й функціональну подібність позначуваних явищ. Можливо, дисертант мав на увазі, що медичні терміни можуть формувати лексико-семантичні поля.

Інколи до термінів медичної сфери зараховані слова, які на наш погляд, не пов'язані з медициною, наприклад, *tiger* (с.97), *elephant*, *oyster* (с.102), *chocolate*, *tomato* (с.110).

Беззаперечно, висловленні міркування не зменшують значущість запропонованого наукового дослідження і не торкаються концептуальних засад цієї праці. Вважаємо, що дисертація Цимбалова Віктора Сергійовича «МЕДИЧНА ЛЕКСИКА В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ», є оригінальною за задумом та виконанням і, як наслідок, вагомою науковою працею.

Дисертація є завершеною науковою роботою, яка відповідає всім вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 зі змінами). Здобувач Цимбалов Віктор Сергійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – «Гуманітарні науки» зі спеціальності 035 Філологія.

Доктор філологічних наук, професор
професор кафедри англійської мови
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Надія ЄСИПЕНКО

